

TÜRKÇE SÖZLÜK'TE YER ALAN EŞ GÖSTERENLİ “SAZ” SÖZCÜĞÜNE İLİŞKİN DÜZELTME ÖNERİLERİ

Hüseyin GÖKÇE*

Özet

Yazım ve sesletimi aynı olan ancak farklı etimolojilere dayanan sözcükler eş gösterenli sözcükler olarak değerlendirilir. Birçok dilde olduğu gibi Türkçede de eş gösterenli sözcükler vardır. *Türkçe Sözlük*'te bu tür sözcüklerin eş gösterenli olduğunu göstermek amacıyla Romen rakamları kullanılmıştır. *Türkçe Sözlük*'te eş gösterenli sözcüklere yer verilmiş olsa da bazı sözcükler dikkatlerden kaçmıştır. Buna bağlı olarak bazı eş gösterenli sözcükler, çok anlamlı tek bir sözcükmüş gibi algılanmış ve sözlüğe de bu şekilde alınmıştır. Bu durum çoğu zaman sözlük kullanıcılarını yanılgıya düşürmüştür. Bazen bu tür yanılgıları düzeltmek amacıyla çoğunlukla makale düzeyinde, düzeltme ve katkı çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmada da *Türkçe Sözlük*'te yer alan eş gösterenli “saz” sözcüğü hakkında bazı düzeltme önerilerinde bulunulmuştur.

Türkçe Sözlük'te eş gösterenli, biri Türkçe biri Farsça olmak üzere iki farklı “saz” sözcüğü vardır. Ancak yapılan araştırmalar neticesinde “saz” sözcüğünün biri Farsça biri Türkçe olmak üzere iki değil, biri Farsça ikisi Türkçe olmak üzere eş gösterenli üç farklı sözcük olduğu tespit edilmiştir. Eş gösterenlilik Türkçe “saz” sözcüğü ile ilgili olduğu için Farsça “saz” sözcüğü üzerinde durulmamıştır. Öncelikle Türkçe “saz” sözcüğündeki eş gösterenliliğin anlaşılması amacıyla tarihî ve çağdaş Türk dillerindeki anlamları üzerinde durulmuştur. Ardından bu sözcüğün etimoloji çalışmalarındaki durumuna değinilmiştir. Sonuç bölümünde ise eş gösterenli olan bu sözcüğün *Türkçe Sözlük*'te nasıl yer alabileceği ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: “Saz” sözcüğü, *Türkçe Sözlük*, eş gösterenlilik.

* Arş. Gör., İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, h.gokce16@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5275-8751>.

SUGGESTIONS FOR CORRECTIONS REGARDING THE HOMONYMOUS WORD "SAZ" IN THE TURKISH DICTIONARY

Abstract

Words with the same spelling and pronunciation but based on different etymologies are considered homonymous words. As in many languages, there are homonymous words in Turkish as well. In the Turkish Dictionary, Roman numerals are used to show that such words are homonymous. Although the Turkish Dictionary includes homonymous words, some words have escaped attention. Accordingly, some homonymous words were perceived as a polysemous words and were included in the dictionary in this way. This situation has often misled the dictionary users. Sometimes, correction and contribution studies were made, mostly at the article level, in order to correct such misconceptions. In this study too, some correction suggestions have been made about the homonymous word "saz" in the Turkish dictionary.

In *Turkish Dictionary*, there are two different homonymous words as "saz", one in Turkish and one in Persian. However, as a result of the researches, it has been determined that there are three different homonymous words, one in Persian and two in Turkish. Since the homonymy is related to the Turkish Word "saz", the Persian word "saz" is not emphasized. First of all, in order to understand the homonymy in the Turkish word "saz", its meanings in historical and contemporary Turkish languages are emphasized. Then, the situation of this word in etymology studies is mentioned. In the conclusion part, suggestions about how to find this homophone word in Turkish Dictionary are given.

Keywords: The word "saz", *The Turkish Dictionary*, homonymousness.

Sözlükler, dillerin söz varlığını muhafaza eden ve bu söz varlığını nesilden nesile aktaran en önemli dil bilimsel çalışmalardır. Sözlükler, basit sözlük birimlerinin yanı sıra kalıp sözler, atasözleri, deyimler, ikilemeler vb. gibi sözlük birimlerini de bünyesinde barındırır. Böylelikle toplumların kültür hazinelerini muhafaza eder ve bunları nesilden nesile aktarır. Böylesi önemli bir göreve sahip olmaları, sözlükleri değerli kılar. Hatta sözlük hazırlamak bazen millî bir görev olarak görülür. Hemen hemen her toplumda çeşitli kurum ya da kuruluşlar tarafından sözlük hazırlanır / hazırlatılır. Türkiye’de bu görev, şahsi teşebbüsler dışında genellikle Türk Dil Kurumu tarafından icra edilir.

Türk Dil Kurumu tarafından Türkiye Türkçesinin söz varlığını bir eserde toplamak ve muhafaza etmek amacıyla *Türkçe Sözlük* (TS) hazırlanmıştır. TS’nin ilk baskısı 1945 yılında yapılmış ve 32104 sözlük birime yer verilmiştir (TDK, 2011, s. XVI). Bu baskının ardından her biri farklı yıllarda olacak

şekilde 10 baskısı daha yapılan TS'nin son baskısında 92292 sözlük birim bulunur (TDK, 2011, s. XXI). Bu sayı, metin tarama çalışmalarının yapılması ve düzeltme / katkı çalışmalarının dikkate alınmasıyla birlikte sonraki baskılarda daha da artacaktır.

TS'de madde başları alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Madde başlarının sadece anlamları verilmekle kalmamış aynı zamanda bunlarla ilgili çeşitli bilgilere de yer verilmiştir. Örneğin madde başı olarak belirlenen sözlük birimin türü (*sf.*, *a.*, *zf. vb.*), herhangi bir bilim dalının terimi ise hangi bilim dalının terimi olduğu (*ed.*, *coğ.*, *jeol.*, *vb.*), sözlük birimlerin kökeni (*Alm.*, *Rum.*, *Ar. vb.*) vb. gibi bilgilere de yer verilmiştir.

Sözlük birimlerin kökeni hakkında bilgi verilmesi önemlidir. TS'de yabancı sözlük birimlerin kökeni hakkında bilgi verilmesine rağmen Türkçe sözlük birimlerin kökeni belirtilmemiştir. Bu durum bazen yanlış ya da eksik bilgilerin ortaya çıkmasına sebep olmuş, bazen de sözlük kullanıcılarını yanlış yönlendirmiştir. Örneğin eş gösterenli Türkçe iki sözlük birim bazen tek bir sözlük birim gibi algılanmış ve sözlükte de bu şekilde yer almıştır (Özkan, Mert, 2020, s. 2). Bu durumun ortaya çıkmasının temel nedeni Türkçe sözlük birimlerinin etimolojisine dair herhangi bir bilgiye yer verilmemesi ya da bu sözlük birimlerin madde başı olarak alınırken etimolojilerinin dikkatlerden kaçmasıdır. Ancak eş gösterenli olmasına rağmen biri Türkçe biri yabancı dile ait olan sözlük birimler için böyle bir durum söz konusu değildir.

Eş Gösterenlilik ve Türkçe Sözlük

Dil bilimi çalışmalarında daha çok sözcük anlam biliminin bir konusu olarak ele alınan eş gösterenlilik, eş seslilik, eş adlılık ve eş yazımlılık terimleri ile yakından ilişkilidir. Bu yakın ilişkiden dolayı bazen bu terimler birbirinin yerine kullanılır ya da bu başlıklar altında verilen örnekler birbiriyle karıştırılır. Söz konusu karışıklık bazen terimlerin tanımlanmasında da görülür. Çalışmalarda eş gösterenlilik, eş adlılık, eş seslilik ve eş yazımlılık kavramlarının ele alınış şekilleri farklı farklıdır.

Hartmann ve James, iki ya da daha fazla sözcüğün biçim olarak eş ancak anlam olarak farklı olması durumunu eş adlılık olarak adlandırır. Onlara göre eş seslilik ve eş yazımlılık birer eş adlılık örneğidir (1998, s. 69).

Jackson, aynı yazım ve sesletimi paylaşan ama farklı etimolojiye sahip sözcük birimlere, eş adlı sözcük birimler adını verir. Ona göre eş yazımlılık ise aynı yazımı paylaşan ama farklı sesletime sahip olan sözcüklerdir (2016, s. 19).

Aksan, eş gösterenlilik kavramını eş adlılık olarak adlandırır ve “bir dil içinde birbirinden bütün bütün ayrı iki ya da daha çok kavramın ses ya da yazım açısından aynı nitelikteki göstergelerle dile getirilmesidir.” şeklinde tanımlar. Aksan, eş seslilik ve eş yazımlılık kavramalarını eş adlılık başlığı altında inceler (2017, s. 92).

Vardar, eş adlılık, eş seslilik ve eş yazımlılık terimlerini birbirinden ayırır. Vardar'a göre eş adlılık "gösterileni ayrı göstereni özdeş olan sözcüklerin özelliği", eş seslilik "kimi dillerde görülen yazılışı ayrı, söylenişi aynı olan sözcüklerin özelliği", eş yazımlılık "kimi dillerde görülen söylenişi ayrı, yazılışı aynı olan göstergelerin özelliği"dir (2002, s. 93, 95, 96).

İmer vd., eş adlılık için "göstereni aynı gösterileni ayrı sözcükler; örn. *düş / düş-*", eş seslilik için "söylenişleri aynı anlamları değişik olan sözcükler için kullanılan terim; örn. *yiiz / yüz*", eş yazımlılık için "yazılışları aynı anlamları değişik sözcükleri anlatmak için kullanılan terim; örn. *eş / eş-*" açıklamasını yapar (2011, s. 118, 122, 123). İmer ve diğerlerinin eş adlılık ve eş yazımlılık için yaptığı açıklamalar arasında bir fark yoktur. Yazarların bu terimleri açıklamada zorluk yaşadığı görülür. Bu durum bize eş adlılık, eş seslilik ve eş yazımlılık terimlerinin anlaşılması ve açıklanmasının güç olduğunu gösterir. Karaağaç da eş seslilik, eş yazımlılık ve çok anlamlılık kavramlarının anlaşılmasında ve açıklanmasındaki zorluklara değinir ve "yeterince karışık olan dil ve sözlük çalışmaları, eş yazılı, eş sesli ve çok anlamlı şekillerle daha karmaşık hâle gelir ve sözlüklerde yoğun bir rahatsızlık kaynağı oluşturur" açıklamasını yapar (2013, s. 376).

Atmaca, Türkçedeki kelimelerde eş adlılık, eş seslilik ve eş yazımlılık kavramlarının bir arada olduğunu ifade eder ve "eş adlı olan bir kelime hem eş sesli hem de eş yazımlıdır" açıklamasında bulunur. O, bu üç terimi de en iyi şekilde karşılayacağını düşündüğü bir üst kategorideki eş gösterenlilik terimini kullanarak eş seslilik, eş adlılık ve eş yazımlılık terimlerinin eş gösterenliğin alt başlığında ayrı madde başları olarak yer alabileceğini dile getirir. Atmaca eş gösterenliliği "genellikle tek veya iki heceli kelimeler arasında gerçekleşen, dilde ses değerleri bakımından aynı fakat anlamları ve fonksiyonları bakımından farklı olan kelimeler" şeklinde tanımlar (2013, s. 119).

TS'de yapı bakımından birbirine benzeyen ve eş sesler bulunduran sözcükler eş gösterenli sözlük birimler olarak ele alınmıştır. *Sözlük*'te eş gösterenli sözlük birimleri birbirinden ayırmak için *sandal (I)*, *sandal (II)*, *sandal (III)* örneğinde olduğu gibi Romen rakamları kullanılmıştır (TDK, 2011, s. XXVI). TS'de tespit edilen eş gösterenli toplam sözlük birim sayısı 641'dir. Bu eş gösterenliliğin 366'sı Arapça, Farsça, Fransızca, Rumca gibi yabancı dillerden alıntılanan sözcüklerle ilgilidir. Eş gösterenli Türkçe sözlük birim sayısı ise sadece 28'dir. (Erkınay Tamtamış, 2021, s. 650). Bu sayı, *Sözlük*'te yer alan Türkçe sözlük birimlerin kökenine dair bilgilerin verilmesi ya da sözlük birimlerin madde başı olarak alınırken etimolojilerinin de dikkate alınması durumunda daha da artacaktır. Nitekim bu sayının daha da artması gerektiğini gösteren bazı çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin Özkan ve Mert tarafından yapılan çalışmada TS'de 18 madde olarak ele alınan sözlük

birimlerin aslında eş gösterenli olduğu ve 36 madde olarak ele alınması gerektiğine değinilmiştir. Üstelik bu maddelerden sadece 6'sının kökü yabancı dillerden alıntılan sözcüklere dayanmaktadır. Diğer 12 madde eş gösterenli Türkçe sözlük birimlerdir (2020, s. 10). TS üzerinde yapılacak bu tür araştırmaların ardından sayı daha da artacaktır. Bu çalışmada da TS'de tek bir madde olarak gösterilen eş gösterenli Türkçe “saz” sözlük birimi üzerinde durulmuştur. “Saz” sözlük birimine TS'de şu şekilde yer verilmiştir.

saz (I) 1. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince, açık ve sarı renkli kamış, hasır otu, kiliz, kofa: “*Köyün saz kaplı, karanlık çökmüş damlarına seslendi.*” -H. E. Adıvar. 2. sf. Bu kamıştan yapılmış.

saz benizli, saz rengi, saz tavuğu

saz (II) a. Far. *sāz mūz*. 1. Her türlü müzik aracı, çalgı. 2. Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. 3. Türk halk müziğinde kullanılan gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış telli, uzun saplı çalgı, bağlama: “*İnce ve yüksek bir sanat eseri olan saz da milliyetimizin bir hususiyetidir.*” -A. Ş. Hisar. 4. Birden çok çalgının bulunduğu takım. 5. Çalgılı eğlence yeri.

saz eseri, sazevi, saz semaisi, saz, şairi, saz şiiri, saz takımı, ince saz, ritim saz, divan sazi, meydan sazi, elektronik sazlar, nefesli sazlar, telli sazlar, üflelemeli sazlar, vurmali sazlar, yaylı sazlar

Görüldüğü üzere TS'de biri Türkçe biri Farsça olmak üzere iki “saz” sözlük birimine yer verilmiş ve bu sözlük birimler eş gösterenli olarak gösterilmiştir. Söz konusu sözlük birimlerin eş gösterenli olarak gösterilmesi önemlidir ancak burada dikkatlerden kaçan bir eş gösterenliliğin daha olduğu düşünülmektedir. Bu eş gösterenlilik Türkçe “saz” (I) sözlük birimi ile ilgilidir. Dolayısıyla Farsça “saz” (II) sözlük birimine bu çalışmada değinilmemiştir.

“Saz” Sözcüğünün Tarihî ve Çağdaş Türk Lehçelerindeki Durumu

“Saz” sözcüğü tarihî Kıpçak Türkçesi dönemi eserlerinden *Codex Cumanicus*'ta “bataklık, çamur” anlamında görülür (Argunşah ve Güner, 2015, s. 807). Çağdaş Kıpçak grubu Türk lehçelerinde de sözcük çoğunlukla “bataklık” anlamındadır. Kazak Türkçesinde “saz” “1. Sazlık, bataklık. 2. Çayır” anlamında kullanılır. Kazak Türkçesinde ayrıca bu sözcükten türemiş sazar- “Donakalmak, donup kalmak, put kesilmek”, sazarıs “Sinirlilik, asabiyet”, sazda- “Batağa saplanmak, girmek”, sazdı “bataklı, sazlı”, sazqunduz “bataklık kunduzu” sazıray- “somurtmak, surat asmak” sözcüklerine de rastlanır (Koç, Bayniyazov ve Başkapan, 2019, s. 488). Tatar Türkçesinde “saz” “1. Saz, kamış, sazlık 2. Fazla sulanmaktan ötürü bataklık olmuş yer.” anlamlarıyla görülür (Öner, 2009, s. 231). Başkurt Türkçesinde “saz” haz şeklinde “1. Sazlık 2. Fazla sulanmaktan dolayı bataklık olmuş yer” anlamındadır. Başkurt Türkçesinde “saz” sözcüğünden türemiş hazamık

"Sazlık benzeri bataklık yer", hazlan- "Bataklığa dönmek, sazlığa dönmek", hazmat "Bataklığa benzer, sazlığa benzer" sözcüklerine de rastlanır (Özşahin, 2017, s. 190). Kumuk Türkçesinde "saz" "kil, kilden yapılmış" anlamındadır. (Pekacar, 2011, s. 291). Karakalpak Türkçesinde "saz" "toprağın sert balçık olmaya uygun şekli" anlamı ile görülür. Karakalpak Türkçesinde ayrıca "saz" sözcüğünden türemiş sazar- "Sararmak, bozarmak" ve sazıray- "Bozarmak, sararmak, sesini çıkaramamak" sözcükleri de kullanılır (Uygur, 2019: 496-497). Karaçay Balkar Türkçesinde "saz" "1. Kil. 2. Solgun, donuk, sarı, kül rengi" anlamlarındadır. Ayrıca Karaçay Balkar Türkçesinde "saz" sözcüğünden türemiş sazla- "evin tabanını killi toprakla sıvamak", sazlı "killi", saz bol- "bembeyaz kesilmek, beti benzi atmak", sazar- "soluklaşmak, donuk renk almak", sazbet "soluk benizli, benzi solmuş", sazbetlen- "yüzü sararmak, benzi solmak", sazlık "sarılık, donukluk", sözcükleri de kullanılır (Tavkul, 2000, s. 336-337). Karay Türkçesinde "saz" "kir, çamur, balçık, batak" anlamıyla görülür (Koçak, 2019, s. 447). Kırgız Türkçesinde "saz" sözcüğü "bataklık" anlamındadır. Kırgız Türkçesinde "saz" sözcüğünden türemiş birçok sözcük de vardır. Sazar- "sararmak" "öngü sazargan "benzi sararmış", sazdak "bataklık, bataklı yer", sazdık "bataklı mahal" (Yudahin, 1994, s. 642).

Tarihî Çağatay Türkçesi eserlerinden *Abuşka Lügati* ve *Şeyh Süleyman Lügatinde* "saz" sözcüğü "kamış, hasırdan sepet yapılan ot, hasır otu" anlamındadır (Ünlü, 2013: 959). Ancak her iki eserin de Anadolu sahasında yazılmış olması ve bu sözcüğün diğer eserlerde görülmemesi Çağatay Türkçesinde sözcüğün bu anlamda kullanıldığı düşüncesini şüpheye düşürmektedir. Nitekim sözcük Çağatay Türkçesinin devamı niteliğinde görülen Yeni Uygur Türkçesinde "kamış" anlamında değil, "bataklık" anlamındadır (Necip, 2013, s. 343).

Kuzey Doğu grubu Türk lehçelerinde "saz" sözcüğü "bataklık" anlamıyla görülür. Teleüt ve Şor Türkçelerinde sözcük sas şekliye "bataklık" anlamında kullanılır (Akalin ve Turgunbayev, 2000, s. 96; Tannagaşeva ve Akalin, 1995, s. 90). Sözcük Altay ve Hakas Türkçelerinde de benzer şekildedir. Hks.: sas: "1. Saz, batak 2. Sazlık, bataklık"; Alt.: sas: "sazlık, bataklık" (Arıkoğlu, 2005, s. 414; Naskali ve Duranlı, 2019, s. 178).

Çuvaş Türkçesinde "saz" sözcüğü şur şeklinde ve "bataklık" anlamıyla kullanılır (Paasonen, 1950, s. 161). Yakut Türkçesinde "saz" sözcüğü tespit edilememiştir. Ancak "saz" sözcüğünden türemiş aasty- "ağarmak" ve aas mağan "kır renk" sözcüklerinin kullanıldığı bilinir (Çolak, 2019, s. 594). Halaç Türkçesinde "saz" "kamış, hasır otu" anlamındadır (Kaya, 2020, s. 456).

Tarihî ve çağdaş Oğuz Türkçesinde "saz" daha çok "kamış" anlamıyla görülür. Eski Anadolu Türkçesinde "saz", beniz sözcüğü ile kalıplaşmış olarak "sarı" anlamında kullanılır (TDK, 2009a, s. 3360). Seyyad Hamza'nın bir manzumesinde ise sözcüğün "bataklık" anlamına rastlanır (Beyitoğlu,

2021, s. 48). Osmanlı Türkçesinde “saz” “hasır ve sepet vesaire yaptıkları ince kemiş” anlamıyla görülür (Sami, 2019, s. 1053). Türkiye Türkçesinde “saz” “1. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen, ince, açık sarı renkli kemiş, hasır otu, kiliz, kofa. 2. Bu kemiştan yapılmış” anlamlarındadır (TDK, 2011, s. 2050). Türkiye Türkçesinde saz sözcüğü ile birleşik kelime oluşturan bazı sözcükler de vardır. Saz benizli “solgun yüzlü”, saz tavuğu “genellikle bataklıklarda yaşayan, kuyruğunun altı beyaz, bacakları sarı, yüzü kırmızı renkte olan, ot ve sudaki küçük canlılarla beslenen bir tür tavuk”. Anadolu ve Azerbaycan Türkçesi ağızlarında “saz” sözcüğü, “kemiş, kemişlik, çayır” anlamlarındadır (Bayramov ve Bayramova, 2014, s. 201; Behbutov, 2003, s. 422; TDK, 2009b, s. 3563;). Gagavuz Türkçesinde sözcük “kemiş” anlamında ve saaz şeklindedir (Gaydarci, vd., 1991, s. 205). Türkmen Türkçesinde “saz” “1. Kemiş 2. Gür kemiş, çöp basan yer” anlamlarında kullanılır (Ataniyazow, 2004, s. 301; 251). Türkmen Türkçesinde ayrıca “saz” sözcüğünden türemiş sazar- “Tan saz verip, günün doğan yeri ağarıp başlamak” sözcüğü de kullanılır (Kiyasowa, vd., 2015, s. 251). Ayrıca büyük ölçüde Oğuzca özellikler gösteren Kırım Tatar Türkçesinde de “saz” “1. Bataklık, batac. 2. Kemiş” anlamındadır. Kırım Tatar Türkçesinde “saz” sözcüğünden türemiş sazlık “Bataklık” sözcüğü de kullanılır (Maşkaraoğlu, 2018, s. 1703-1704).

Değerlendirme

Tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde kullanılan “saz” sözcüğünün ve “saz” sözcüğünden türeyen sözcüklerin anlamlarını aşağıdaki tabloda olduğu gibi “bataklık”, “kemiş” ve “sarı” kavram alanları altında toplamak mümkündür.

Tablo 1: “Saz” Sözcüğünün ve “Saz” Sözcüğünden Türeyen Sözcüklerin Kavram Alanları

Kavram Alanı	Sözcük	Anlam
Bataklık	Saz / Haz / Sas / Şur	Kpç. “bataklık, çamur” / Kzk. “1. Sazlık, bataklık. 2. Çayır” / Tat. “1. Saz, kemiş, sazlık 2. Fazla sulanmaktan ötürü bataklık olmuş yer.” / Bşk. “1. Sazlık 2. Fazla sulanmaktan dolayı bataklık olmuş yer” / Kmk. “kil, kilden yapılmış” / Krkp. “toprağın sert balçık olmaya uygun şekli” / Krç.-Blk. “kil” / Kar. “kir, çamur, balçık, batac” Kırğ. “bataklık” / Y. Uyg. “bataklık” / Tel. “bataklık” / Şor. “bataklık” / Hks. “1. Saz, batac 2. Sazlık, bataklık” / Alt. “sazlık, bataklık” / Çuv. “bataklık” / EAT. “bataklık” / Trkm. “gür kemiş, çöp basan yer” / Kır. Tat. “Bataklık, batac”

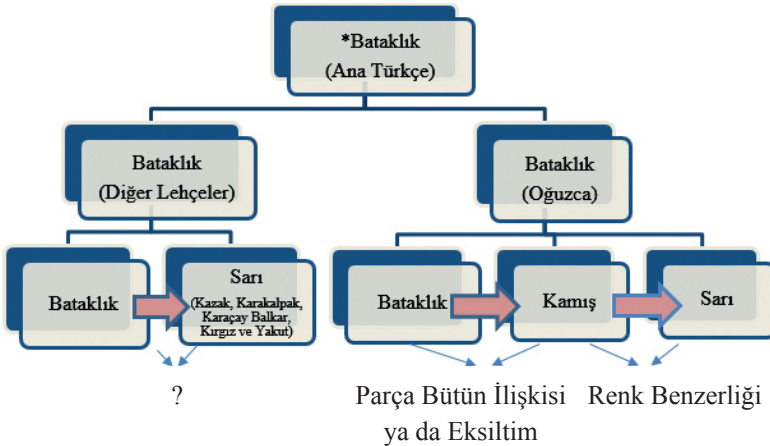

Bataklık	Sazda-	Kzk. " <i>Batağa saplanmak, girmek</i> "
	Sazqunduz	Kzk. " <i>bataklık kunduzu</i> "
	Sazdak	Kırg. " <i>bataklık, bataklı yer</i> "
	Sazdık	Kırg. " <i>bataklı mahal</i> "
	Sazdı	Kzk. " <i>bataklı, sazlı</i> "
	Hazamık	Bşk. " <i>Sazlık benzeri bataklık yer</i> "
	Hazlan-	Bşk. " <i>Bataklığa dönmek, sazlığa dönmek</i> "
	Hazmat	Bşk. " <i>Bataklığa benzer, sazlığa benzer</i> "
	Sazla-	Krç.-Blk. " <i>evin tabanını killi toprakla sıvamak</i> ", <i>sazlı</i>
	Sazlı	Krç.-Blk. " <i>killi</i> "
Kamış	Sās / Saaz / Saz	Hİç. " <i>kamış, hasır otu</i> " / Osm. " <i>hasır ve sepet vesaire yaptıkları ince kamış</i> " / TT. " <i>1. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen, ince, açık sarı renkli kamış, hasır otu, kiliz, koşa. 2. Bu kamıştan yapılmış</i> " / AA. " <i>kamış</i> " / Gag. " <i>kamış</i> " / Trkm. " <i>kamış</i> " / Kır. Tat. " <i>kamış</i> "
Sarı	Saz	EAT. " <i>sarı</i> " / Krç.-Blk. " <i>Solgun, donuk, sarı, kül rengi</i> "
	Sazlık	Krç.-Blk. " <i>sarılık, donukluk</i> "
	Sazar-	Kırg. " <i>sararmak</i> " / Krkp. " <i>Sararmak, bozarmak</i> " Kzk. " <i>Donakalmak, donup kalmak, put kesilmek</i> " / Krç.-Blk. " <i>soluklaşmak, donuk renk almak</i> " / Trkm. " <i>tan saz verip, günün doğan yeri ağarıp başlamak</i> "
	Sazarıs	Kzk. " <i>Sinirlilik, asabiyet</i> "
	Sazıray-	Kzk. " <i>somurtmak, surat asmak</i> "
	Sazıray-	Krkp. " <i>Bozarmak, sararmak, sesini çıkaramamak</i> "
	Saz Bol-	Krç.-Blk. " <i>bembeyaz kesilmek, beti benzi atmak</i> "
	Sazbet	Krç.-Blk. " <i>soluk benizli, benzi solmuş</i> "

Sarı	Sazbetlen-	Krç.-Blk. “yüzü sararmak, benzi solmak”
	Saz benizli	TT. “solgun yüzlü”
	“Öngü sazargan	Kırg. “benzi sararmış”
	aasty-	Yak. “ağarmak”
	aas mağan	Yak. “kır renk”

Tablo I’de görüldüğü üzere “saz” sözcüğü, tarihî ve çağdaş Türk lehçe ve diyalektlerinin birçoğunda bataklık anlamında ya da bataklık kavram alanına sahip çeşitli anlamlarda kullanılır. Sözcüğün bu anlamıyla Oğuzcanın bazı lehçe ve diyalektlerinde de kullanıldığı görülür. “Şayet herhangi bir dil unsuru, ilgili dilin tarihsel ve modern alanlarına yayılmışsa ya da bu alanlarda ortaklaşmışsa, dilin ana şekline gidiyor demektir.” (Ağca, 2013, s. 106). Bu durumda Türkçenin eski dönemlerinden itibaren “saz” sözcüğünün temel anlamının “bataklık” olduğunu, “kamuş, hasırdan sepet yapılan ot, hasır otu” gibi anlamlarının parça-bütün ilişkisine bağlı olarak sonradan türediğini ya da saz otu, saz kamuşu sözcüklerinden eksiltim yolu ile türediğini söylemek mümkündür. Nitekim sözcüğün Macarcada sarı şeklinde ve “bataklık” anlamıyla yer alması da temel anlamın “bataklık” olduğu düşüncesini destekler niteliktedir. Sözcüğün “kamuş” anlamının Oğuzcaya özgü olduğu, Halaçça ve Kırım Tatar Türkçelerindeki bu anlamın ise Oğuzcadan kopyalandığı söylenebilir. Saz sözcüğü sarı kavram alanı ile Oğuz lehçe ve diyalektlerinde nadiren, diğer lehçe ve diyalektlerin bir kısmında ise sıklıkla kullanılır. Sözcüğün tarihî ve çağdaş Türk lehçelerinde kullanılan kavram alanları arasındaki değişimlerini izah etmek amacıyla şu şekilde bir grafik yapılabilir.

Şekil I: Saz Sözcüğünün Kavram Alanları

Şekil I'e göre "saz" sözcüğünün Oğuz lehçe ve diyalektlerinde kullanılan kavram alanları arasındaki değişim makul görünmektedir. Ancak diğer lehçelerdeki değişim açıklanamamaktadır. Bataklık kavram alanı ile sarı kavram alanı arasında bir ilişki kurmak zor gibi görünmektedir. Bu ilişkiyi açıklamak amacıyla şöyle bir çıkarımda bulunulabilir.

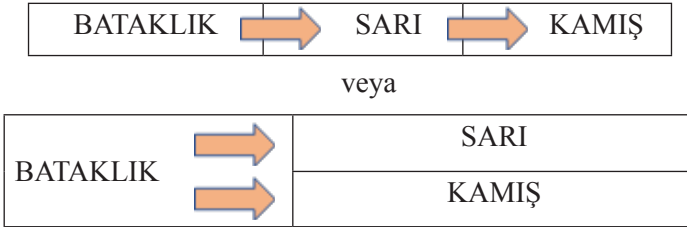
"Saz" sözcüğünün sarı kavram alanı Oğuz lehçe ve diyalektlerinden kopyalanmış olabilir.

Bilindiği üzere diller arası etkileşimler, büyük ölçüde ülkeler ve toplumlar arasındaki etkileşim ve iletişime bağlıdır. Bir toplumun kültürel, siyasi, ticari, ekonomik vb. sebeplerle başka bir toplumla olan etkileşim yoğunluğu ve süresi o toplumların dilleri arasındaki etkileşimi de etkiler. Buna bağlı olarak bir dildeki herhangi bir dil unsuru etkileşim içerisinde olduğu başka bir dil tarafından kopyalanabilir. Oğuz lehçe ve diyalektlerinde kullanılan "saz" sözcüğünün de sarı kavram alanı, Kazak Türkçesi, Karakalpak Türkçesi, Karaçay Balkar Türkçesi, Kırgız Türkçesi ve Yakut Türkçesi tarafından kopyalanmış olabilir. Hatta bu kavram alanından hareketle söz konusu lehçelerde farklı anlamlara gelecek şekilde "saz" sözcüğünden yeni sözcükler türetilmiş olabilir. Sazar- "sararmak", sazar- "Sararmak, bozarmak", sazıray- "Bozarmak, sararmak, sesini çıkaramamak" sazarıs "Sinirlilik, asabiyet". Ancak Oğuz lehçe ve diyalektlerini konuşan toplumlar ile Kazak, Karakalpak, Karaçay Balkar, Kırgız ve Yakut Türkçelerini konuşan toplumlar arasındaki etkileşim yoğunluğunu açıklamak zordur. Özellikle de Oğuzlarla Yakutlar arasındaki etkileşimi açıklamak oldukça güçtür. Üstelik kopyalanan dil unsurunun verici dil içerisinde sık bir kullanıma sahip olması beklenirken alıcı dil içerisinde verici dil kadar sık bir kullanıma sahip olması beklenmez. Ancak durum tamamen farklıdır. "saz" sözcüğü sarı kavram alanı içerisinde yalnızca Türkiye Türkçesindeki saz benizli kalıplaşmış söz birliği içerisinde ve Türkmen Türkçesindeki sazar- fiilinde görülür. Yani söz konusu sözcük Oğuz lehçe ve diyalektlerinde sarı kavram alanını ifade eden bağımsız bir sözlük birim olarak kullanılmaz. sazar- fiilinin kökünde ve saz benizli kalıplaşmış söz birliği içerisinde fosil olarak varlığını sürdürür. Buna rağmen sözcük sarı kavram alanı ile Kazak, Karakalpak, Karaçay Balkar, Kırgız ve kısmen Yakut Türkçelerinde Oğuz lehçe ve diyalektlerinden daha sık bir kullanıma sahiptir. Hatta sözcük sarı kavram alanı ile Karaçay Balkar Türkçesinde bağımsız bir sözlük birim olarak da kullanılır. Ayrıca bir kavram alanı kopyalaması söz konusu olduğunda öncelikle bu kopyalama eyleminin Oğuz lehçe ve diyalektleri ile yoğun bir etkileşim içerisinde olduğu Kırım Tatar Türkçesinde ve belki Özbek Türkçesi, Kazan Tatar Türkçesi ve Halaç Türkçesinde görülmesi beklenir. Fakat Kırım Tatar, Kazan Tatar, Özbek ve Halaç Türkçelerinde böyle bir durum söz konusu değildir. Üstelik Kırım

Tatar ve Halaç Türkçelerinde “saz” sözcüğü kamyş anlamında olmasına rağmen sarı kavram alanı ile ilişkili herhangi bir kullanımı söz konusu değildir. Bu bilgilerden hareketle “saz” sözcüğünün sarı kavram alanının Oğuz lehçe ve diyalektlerinden kopyalanmış olma ihtimali düşüktür. Peki diğer lehçe ve diyalektlerdeki “saz” sözcüğünün sarı kavram alanı nasıl açıklanabilir?

Diğer lehçelerdeki sarı kavram alanını açıklamadan önce Oğuz lehçe ve diyalektlerinde gerçekten kamyş > sarı kavram alanı değişmesi var mıdır, yok mudur, buna bakmak gerekir. Oğuz lehçe ve diyalektlerinde “saz” sözcüğü hem bataklık hem kamyş hem de sarı kavram alanlarını karşılayacak şekilde çeşitli anlamlarda kullanılır. Sözcüğün temel anlamı bataklık kavram alanı içerisindedir ve bu anlamı ile sözcük Eski Anadolu Türkçesi, Türkmen Türkçesi ve Anadolu ve Azerbaycan Türkçesi ağızlarında kullanılır. Sözcüğünün Eski Anadolu Türkçesinde kamyş kavram alanı ile kullanımının olmamasından hareketle bu anlamın çok eski olmadığı söylenebilir. Buna rağmen sarı kavram alanı ile “saz” sözcüğünün daha Eski Anadolu Türkçesinde saz beniz / saz benizli kalıplaşmış söz birliği içerisinde fosilleştiği görülür. Bu durumda sarı kavram alanının kamyş kavram alanından daha eski olduğu düşünülebilir ve kavram alanları arasındaki değişim şeması şu şekilde çizilebilir.

Her iki durumda da diğer lehçelerde olduğu gibi Oğuz lehçe ve diyalektlerinde de bataklık > sarı kavram alanı değişmesini açıklamak oldukça güçtür. Bu durumda yalnızca diğer lehçe ve diyalektlerde değil, Oğuz lehçe ve diyalektlerinde de “saz” sözcüğünün sarı kavram alanı ile ilişkisinin açıklanması gerekir. Söz konusu ilişkiyi açıklamak amacıyla şöyle bir çıkarımda bulunulabilir.

Türk dilinde biri bataklık kavram alanına biri sarı kavram alanına sahip eş gösterenli iki “saz” sözcüğü vardır.

Bilindiği üzere Türkçede aynı yazım ve ses değerlerine sahip ancak farklı etimolojilere dayanan eş gösterenli birçok sözcük vardır. Muhtemeldir ki “saz” sözcüğü de biri bataklık kavram alanına sahip “saz” I ve diğeri de sarı kavram alanına sahip “saz” II olmak üzere eş gösterenli iki farklı sözcüktür. Ancak sözcükteki bu eş gösterenlilik TS’de dikkatlerden kaçmış olmalıdır.

Her ne kadar TS'de bu sözcük eş gösterenli olarak gösterilmemiş olsa da çeşitli etimolojik sözlüklerde ya da farklı çalışmalarda sözcüğün eş gösterenli olduğuna değinilmiştir.

Poppe, bataklık kavram alanına sahip "saz" I sözcüğünü Moğolca sirugay sözcüğü ile ilişkilendirmiş ve sözcüğün Ana Türkçede *sāz şeklinde olabileceğini belirtmiştir (1960, s. 114).

Ceylan, bir zetasizm örneği olarak değerlendirdiği "saz" I sözcüğünü Moğolca sirugay sözcüğü ile ilişkilendirmiş ve sözcükte meydana gelen değişimleri şu şekilde izah etmiştir.

Çuv. *şur* "sazlık, bataklık" < *şār < *sīar ~ **sār*₂; Hts. *sāz* "çamur, Trkm. *sazlık* "sazlık, bataklık", Kırg., Kzk. *saz* "bataklık"; Mo. *şirugay* "toz; yer"; Mac. *sár* [šār] "bataklık (1997, s. 37).

Räsänen, bataklık kavram alanına sahip "saz" I sözcüğünün Macarcada *sár* şeklinde olduğunu belirtmiş ve Poppe'ye atıfta bulunarak sözcüğü Moğolca sirugay ile ilişkilendirmiştir (1969, s. 406).

Starostin, Dybo ve Mudrak, "saz" I sözcüğünün Proto Türkçe döneminde *sīar şeklinde olduğunu belirterek Altay dillerindeki karşılıklarını şu şekilde vermiştir.

*sīari earth, sand; marsh; Tung. **sīru-*; Mong. *sīragu; Turk. *sīar; Jpn. *sītu*; Kor. *hark. (2003, s. 1269).

Ünal, bataklık kavram alanına sahip "saz" I sözcüğünü Macarcadaki *sár* ve Klasik Moğolcadaki *sirogoi* ile ilişkilendirmiştir (2016, s. 639).

Tekin, sarı kavram alanına sahip "saz" II sözcüğünü bir zetasizm örneği olarak görmüş ve Çuvaşça *şur*- "beyaz olmak" ve Moğolca *sira* "sarı" sözcüğü ile ilişkilendirerek sözcükler arasındaki ilişkiyi şu şekilde göstermiştir.

Osm. *saz* "white, yellowish white, pale" *saz benizli* "pale" Kırg. *saz öndü* id., Trkm. *dañ saz ber-* "to become light" < *sāz* < **sār*₂ ~ Çuv. *şur-* "to become white" < **sari-* < *sār*₂+i- Hung. *sár* "white" Old. Bulg. *şar id. ~ Mol. *sira* "yellow" < *siara < *sāra* (1979, s. 129).

Sevortyan "sarı" kavram alanına sahip "saz" II sözcüğünü Moğolca *sira* sözcüğü ile ilişkilendirmiştir (2003, s. 220-221).

Erdal, sarı kavram alanına sahip "saz" II sözcüğünü bir zetasizm örneği olarak görmüş ve sözcüğü Hazar dilindeki *sār*, Macarcadaki *sár*, Çuvaşcadaki *şur* ve Moğolcadaki *sira* ile ilişkilendirmiştir (2007, s. 86).

Ünal, "saz" II sözcüğü ile Çuvaşça *şur* "beyaz, ak", Yakutça *ās* "beyaz at donu" ve Klasik Moğolca *sira* "sarı, yumurta sarısı, safra, mide ekşimesi,

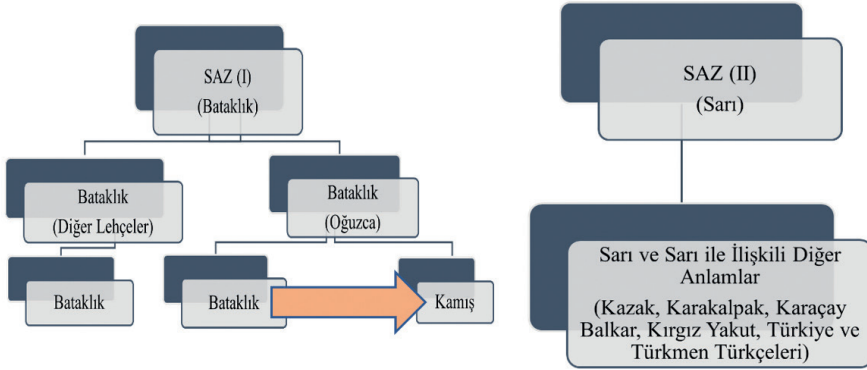

mahmurluk” sözcükleri arasında bağlantı kurmuş ve şu şekilde bir ses denklığı vermiştir (2016, s. 634).

KM *sir-a* < *siara   BT *siāra = GT. *sāz

Görüldüğü üzere bataklık kavram alanına sahip “saz” I sözcüğü, Moğolca siragu ~ sirugay ~ sirogoi “toz, toprak, çamur” sözcüğü ile ilişkilendirilirken sarı kavram alanına sahip “saz” II sözcüğü, Moğolca sira “sarı, yumurta sarısı, mahmurluk, mide ekşimesi” sözcüğü ile ilişkilendirilmiştir. Bu durumda açıkça söylenebilir ki “saz” I ve “saz” II farklı etimolojilere dayanan fakat aynı yazım ve ses değerlerine sahip eş gösterenli iki ayrı sözcüktür.

Saz sözcüğü eş gösterenli iki ayrı sözcük olarak değerlendirildiğinde hem Oğuz lehçe ve diyalektlerinde hem de diğer lehçe ve diyalektlerde bataklık, kamyş ve sarı kavram alanları arasındaki değişim şu şekilde gösterilebilir.

Şekil II: Saz I Sözcüğünün Kavram Alanları Şekil III: Saz II Sözcüğünün Kavram Alanları

Şekil II ve Şekil III’e göre hem Oğuz lehçe ve diyalektlerinde hem de diğer lehçe ve diyalektlerdeki “saz” I ve “saz” II sözcüklerinin kavram alanları arasındaki değişim oldukça makul görünür.

Sonuç

Türkçede “saz” I ve “saz” II olmak üzere eş gösterenli iki “saz” sözcüğü olduğunu söylemek mümkündür. “Saz” I sözcüğü bataklık kavram alanına sahiptir ve bu kavram alanından hareketle lehçelerde “kil”, “kamyş” vb. yeni anlamlar türemiştir. “Saz” II sözcüğü sarı kavram alanına sahiptir ve bu kavram alanından hareketle sazar- “sararmak”, sazar- “sararmak, bozarmak”, sazaray- “bozarmak, sararmak, sesini çıkaramamak” sazarıs “Sinirlilik, asabiyet” vb. yeni sözcükler türemiştir. Buna bağlı olarak TS’de yer alan saz benizli

kalıplaşmış söz birliği içerisindeki "saz" sözcüğü, "saz" (I) ile değil "saz" (II) ile ilişkilidir. Ancak sözlükte bu sözcük "saz" (I) ile ilişkili gösterilmiştir. "Saz" (II) sözcüğünün Eski Anadolu Türkçesinde, Türkiye Türkçesinde, Anadolu Ağzılarında ve hatta Oğuz lehçe ve diyalektlerinde bağımsız bir sözlük birim olarak kullanılmaması ve sözcüğün etimolojisinin dikkatlerden kaçması bu durumun en önemli sebepleri arasında gösterilebilir. Ancak gene de sözlük kullanıcılarının bir yanlışlığa düşmemesi amacıyla TS'de, eş gösterenli "saz" sözcüğü ile ilgili aşağıdaki tabloda belirtilen düzeltme önerilerinin yapılması yerinde olacaktır.

Türkçe Sözlük	Öneri
<p>saz (I) 1. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince, açık ve sarı renkli kamış, hasır otu, kiliz, kofa: "<i>Köyün saz kaplı, karanlık çökmüş damlarına seslendi.</i>" -H. E. 444A dıvar. 2. <i>sf.</i> Bu kamıştan yapılmış.</p> <p>saz benizli, saz rengi, saz tavuğu</p>	<p>saz (I) esk. 1. Bataklık. 2. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince, açık ve sarı renkli kamış, hasır otu, kiliz, kofa: "<i>Köyün saz kaplı, karanlık çökmüş damlarına seslendi.</i>" -H. E. A dıvar. 3. <i>sf.</i> Bu kamıştan yapılmış.</p> <p>saz tavuğu, saz rengi</p>
	<p>saz (II) esk. 1. Solgun, uçuk sarı renk. 2. <i>sf.</i> Bu renkte olan.</p> <p>saz benizli</p>
<p>saz (II) a. <i>Far. sâz mûz.</i> 1. Her türlü müzik aracı, çalgı. 2. Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. 3. Türk halk müziğinde kullanılan gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış telli, uzun saplı çalgı, bağlama: "<i>İnce ve yüksek bir sanat eseri olan saz da milliyetimizin bir hususiyetidir.</i>" -A. Ş. Hisar. 4. Birden çok çalgının bulunduğu takım. 5. Çalgılı eğlence yeri.</p> <p>saz eseri, sazevi, saz semaisi, saz, şairi, saz şiiri, saz takımı, ince saz, ritim saz, divan sazı, meydan sazı, elektronik sazlar, nefesli sazlar, telli sazlar, üfleme sazlar, vurmali sazlar, yaylı sazlar</p>	<p>saz (III) a. <i>Far. sâz mûz.</i> 1. Her türlü müzik aracı, çalgı. 2. Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. 3. Türk halk müziğinde kullanılan gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış telli, uzun saplı çalgı, bağlama: "<i>İnce ve yüksek bir sanat eseri olan saz da milliyetimizin bir hususiyetidir.</i>" -A. Ş. Hisar. 4. Birden çok çalgının bulunduğu takım. 5. Çalgılı eğlence yeri.</p> <p>saz eseri, sazevi, saz semaisi, saz, şairi, saz şiiri, saz takımı, ince saz, ritim saz, divan sazı, meydan sazı, elektronik sazlar, nefesli sazlar, telli sazlar, üfleme sazlar, vurmali sazlar, yaylı sazlar</p>

Etik Beyan Bu makalenin hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Etik Komite Onayı Araştırmada etik kurul iznine gerek yoktur.

Mali Destek Araştırma için herhangi bir mali destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Ethical Statement It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this article and that all the sources used have been properly cited.

Ethical Committee Approval Ethical committee approval is not required for this research.

Funding This research received no external funding.

Conflicts of Interest The author declares no conflicts of interest in this study.

Kaynakça

- Ağca, F. (2013). Tarihsel Türk dili alanlarında da edatı ve edatın kökeni üzerine. H. Şirin User ve B. Gül (Ed.), *Yalın kaya bitigi Osman Fikri Sertkaya armağanı* içinde (s. 99-107). Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Akalın, Ş. H. ve Turgunbayev, C. (2000). *Teleüt ağzı sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (2017). *Anlambilim*. Bilgi Yayınevi.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit.
- Arıkoğlu, E. (2005). *Örneklili Hakasça-Türkçe sözlük*. Akçağ.
- Ataniyazow, S. (2004). *Türkmen dilinin sözköki (etimolojik) sözlüğü*. Türkmenistanın Milli Medeniyet Miras Merkezi.
- Atmaca, E. (2013). Eski Oğuz Türkçesinden günümüz Türkiye Türkçesine eşgösterenlilik. *Dil Araştırmaları*, 12, 117-138.
- Bayramov, A. ve Bayramova, A. (2014). *Ağbaba şivesi sözlüğü*. MMC'nin Matbaası.
- Behbutov, S. (2003). *Azerbaycan diyalektoloji lügati*. Türk Dil Kurumu.
- Beyitoğlu, Y. (2021). *Karışık dilli eserlerin söz varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ceylan, E. (1997). *Çuvaşça çok zamanlı ses bilgisi*. Türk Dil Kurumu.
- Çolak, D. (2019). *Saha (Yakut) Türklerinin kış debeliye destanı üzerine bir gramer incelemesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdal, M. (2007). The khazar language. P. B. Golden, H. B. Shammai ve A. Róna-Tas (Ed.), *The world of the Khazars: New perspectives. Selected papers*

- from the Jerusalem 1999 International Khazar Colloquium hosted by Ben Zvi Institute* içinde (s. 75-108). Brill.
- Erkınay Tamtamış, H. K. (2021). Türkçede eş adlılık. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(1), 619-653.
- Gaydarci, G. A., Koltcska, E. K., Pokrovskaya, L. A. ve Dukan, B. P. (1991). *Gagauz Türkçesinin sözlüğü* (Çev.: İ. Kaynak ve A. M. Dođru). Kültür Bakanlığı.
- Hartmann R. R. K. ve Reinhard, J. (1998). *Dictionary of lexicography*. Routledge.
- İmer, K., Kocaman, A. ve Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. Boğaziçi Üniversitesi Yayinevi.
- Jockson, H. (2016). *Sözlükbilime giriş* (Çev.: M. Gürlek ve E. Patat). Kesit.
- Karaağaç, G. (2013). *Dilbilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Kaya, M. (2020). *Halaçlar ve Türkçeleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kiyasowa, G., Geldimyradow, A. ve Durdyýew, H. (2015). *Türkmen dilinin düşündirişli sözlüğü*. Ylym.
- Koçak, M. (2019). *Karay Türkçesi ağızlarının karşılaştırmalı söz varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, K., Bayniyazov, A. ve Başkapan, V. (2019). *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Maşkaraoğlu, S. (2018). *Kırım Tatar söz varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Naskali, E. G. ve Duranlı, M. (1999). *Altayca Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Necip, E. N. (2013). *Yeni Uygur Türkçesi sözlüğü* (Çev.: İ. Kurban). Türk Dil Kurumu.
- Paasonen, H. (1950). *Çuvaş sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Pekacar, Ç. (2011). *Kumuk Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Poppe, N. (1960). *Vergleichenden Grammatik der altaischen Sprachen*. Otto Harrassowitz
- Räsänen, M. (1969). *Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkisprachen*. Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Sami, Ş. (2019). *Kamus-ı Türkî* (Haz.: P. Yavuzarslan). Türk Dil Kurumu.
- Sevortyan, E. V. (2003). *Etimologičeskiy slovar tyurkskih yazıkov. L-M-N-P-S*. İzdatelstvo Nauka.
- Starostin, S., Dybo, A. ve Mudrak, O. (2003). *An etymological dictionary of Altaic languages*. Brill.
- Öner, M. (2009). *Kazan Tatar Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Özkan, A. ve Mert, A. (2020). Türkçe Sözlük'te yer alan eş gösterenli bazı sözcüklere ilişkin düzeltme önerileri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 48, 1-12.

- Özşahin, M. (2017). *Başkurt Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Tannagaşeva N. K. ve Akalın, Ş. H. (1995). *Şor sözlüğü*. Çukurova Üniversitesi Basımevi.
- Tavkul, U. (2000). *Karaçay Malkar Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Tekin, T. (1979). Once more zetacism and sigmatism. *Central Asiatic Journal*, 23(1/2), 118-137.
- TDK (2009a). *Tarama sözlüğü V*. Türk Dil Kurumu.
- TDK (2009b). *Derleme sözlüğü V*. Türk Dil Kurumu.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Türk Dil Kurumu.
- Uygur, C. V. (2019). *Karakalpak Türkçesi sözlüğü*. Türk Dil Kurumu.
- Ünal, O. (2016). *Klasik Moğolca söz varlığında Türkçe kökenli kelimeler ve Türkçe-Moğolca ses denklikleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Ünlü, S. (2013). *Çağatay Türkçesi sözlüğü*. Eğitim Yayınevi.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. Multilingual.
- Yudahin, K. K. (1994). *Kırgız sözlüğü* (Çev.: A. Taymas). Türk Dil Kurumu.

Extended Summary

Dictionaries are the most important linguistic studies that preserve the vocabulary of languages and transfer this vocabulary from generation to generation. Dictionaries are prepared by various institutions or organizations in almost every society. In Türkiye, this task is usually performed by the Turkish Language Institution. *Turkish Dictionary* has been prepared by the Turkish Language Institution in order to collect and preserve the vocabulary of Türkiye Turkish in a work.

In *The Turkish Dictionary*, information is given about the origin of foreign dictionary units, but no information is given about the origin of Turkish dictionary units. This situation sometimes led to the emergence of incorrect or incomplete information, and sometimes misled the dictionary users. For example, two homonymous lexical units were sometimes perceived as single lexical units and were included in the dictionary in this way. The main reason for the emergence of this situation is that either there is no information about the etymology of Turkish dictionary units or the etymology of these dictionary units is overlooked when taking them as the head of the item. As a matter of fact, such a situation is not the case for two dictionary units, one of which is Turkish and the other belongs to a foreign language, despite being homonymous.

Words with the same spelling and pronunciation but based on different etymologies are called homonymous. In *The Turkish Dictionary*, Roman numerals are used as in the example of çay (I), çay (II) to distinguish homonymous dictionary units from each other. The total number of homonymous dictionary units detected in *The Turkish Dictionary* is 641. This number will increase even more if information about the origin of the lexical units in the dictionary is given, or if the etymology of the lexical units is taken into consideration while taking them as the head items. As a matter of fact, some studies have been conducted showing that this number should increase even more. After such researches on the *Turkish Dictionary*, the number will increase even more. In this study too, *The Turkish Dictionary* unit "saz", which is shown as a single item in the Turkish Dictionary, is emphasized.

The word "saz" is used in many of the historical and contemporary Turkish languages and dialects in the sense of "swamp" or in various meanings with the concept of swamp. In addition, the word is also used with the concepts of "reed" and "yellow". However, the use of the word with the meaning of swamp in almost all Turkish languages and dialects suggests that its basic meaning is swamp. The meaning of reed should probably have been derived from the meaning of swamp in time. However, it is difficult to explain the yellow concept area. There may be a transition from the reed concept area to the yellow concept area. However, the fact that the reed concept field is not used in many Turkish languages and dialects makes this situation difficult. Moreover, there are also Turkish dialects in which the yellow concept area is used intensively, although the reed concept area is not used. In this case, it is thought that there are two different Turkish words for "saz" with homonymous. As a matter of fact, etymological studies also support this idea. In many etymology studies, two different Turkish words as "saz" are mentioned. From these words, saz I means swamp, and in time, the meaning of reed emerged from this meaning. The word

Saz II means yellow and over time, new meanings have been derived from this word depending on the meaning of yellow.

In *The Turkish Dictionary*, the word “saz” is handled as two different headings of item and it is mentioned that it is homonymous. One of the headings of item in the dictionary, “saz I”, is Turkish, and “saz II” is Persian. The Turkish word “saz I” is actually homonymous according to our determinations. Accordingly, there are three different words for “saz” in Türkiye Turkish today. Of these, “saz I” has a marsh concept area. Although the word is used in many other Turkish languages and dialects with this meaning, it is not used in Türkiye Turkish today. The reed meaning of the word “saz I” in Türkiye Turkish is derived from the meaning of swamp and is mostly used in this sense. “Saz II” means yellow. While the word is used in some Turkish languages and dialects with this meaning, it is only seen in the stereotypical idiom “saz benizli” (pale-faced) in Türkiye Turkish. “Saz III” is Persian. It has many meanings, especially the meaning of musical instrument, instrument. In this direction, it would be appropriate to make the suggested corrections in the study about the word “saz” in the *Turkish Dictionary*.

